

VERS UNA ÈTICA DE L'ENTRADA A LA COMUNITAT EUROPEA

Luis de Sebastián

**Vers una ètica de l'entrada a la C.E.E.:
Espanya, ¿explotadora d'altres pobles?**

1. Història
2. Tesi central d'aquest treball
3. Espanya i el Tercer Món en entrar en la C.E.E
4. Venda armamentisme
5. Tecnologia de doble ús
6. El deute d'Amèrica Llatina

LUIS DE SEBASTIÁN és professor d'Economia a ESADE; ha ensenyat molts anys a la Universitat "José Simeón Cañas" de San Salvador (El Salvador), de la qual fou Vice-rector.
Aquest escrit recull la classe que tingué en el Centre d'Estudis CRISTIANISME I JUSTÍCIA el 14.11.85.

VERS UNA ÈTICA DE L'ENTRADA A LA COMUNITAT EUROPEA: ESPANYA ¿EXPLOTADORA D'ALTRES POBLES?

Quan es parla de la dependència, de l'imperialisme i, en general, de l'explotació del Tercer Món, els ciutadans espanyols ens sentim tranquils. Nosaltres perdérem l'Imperi Colonial abans que l'expansió del capitalisme industrial primer, i del capitalisme monopolista després, atraguessin els països desenvolupats a llurs teles d'aranya comercials i financeres, per a explotar els seus recursos a plaer. En realitat, la història recent del desenvolupament del subdesenvolupament és una història on, els espanyols només hi hem participat marginalment. En farem un breu, i necessàriament incomplet, recorregut històric.

1.- Història

Quan perdérem les últimes colònies -Cuba, Puerto Rico i Filipines- Espanya començà un procés en què a la decadència econòmica s'hi sumava un retraïment cultural i un aïllament internacional del qual no fa gaire que hem sortit. El procés, naturalment, no fou rectilini; la nostra última aventura colonial, la presa d'una zona del Protectorat del Marroc en virtut de l'acord hispano-francès de 1912, ens enfonsà en una guerra colonial que costà molta sang, diners i inestabilitat interna, que no reportà gaires avantatges i que deixà en herència la qüestió de Ceuta i Melilla i els problemes d'unes colònies maldestrament abandonades a llur sort (aquí em refereixo al Sàhara i a Guinea). Ara només voldríem oblidar-les i que elles ens oblidessin. El nostre record, com a potència colonial africana de tercera, és més aviat desgraciat i poc fructuós. Per això la consciència nacional dels ciutadans espanyols no se sol identificar amb la gran explotació colonial a l'Àfrica d'anglesos, francesos, belgues i italians. Encara podem considerar amb retret els abusos colonials de les gran potències europees, sense sentir-nos identificats amb elles.

La neutralitat d'Espanya en la gran guerra europea de 1914 a 1919, que jo naturalment aplaudeixo, ens separà, de fet, encara més dels aliats. I continuàrem el nostre allunyament quan ens sumirem des de 1919 a 1939 en lluites que no per parroquials i fratricides, foren menys sagnants. La guerra civil, el boicot internacional al règim de Franco, sumats a la inepta i corrupta gestió econòmica dels primers anys del franquisme, ens situaren al començament dels anys cinquanta, quan el món industrialitzat i ric es començà a preocupar seriosament dels països subdesenvolupats, en el nombre d'aquests.

Tinguérem tan mala sort com a país subdesenvolupat modern que, essent anticomunistes a ultrança, no atrèiem l'atenció i l'ajuda econòmica que Estats Units donava aleshores als països pobres per tal que no es passessin al bàndol de la URSS. Mr. Marshall passà per la imaginació del nostre poble sense parar-se en una Espanya pobra, oprimida, sense recursos ni homes emprenedors... I a més anticomunista, no per oportunisme, per a disfrutar dels dons de la PL 470 (1), sinó per purs principis.

Essent pobres com érem, rics d'altres temps vinguts a menys, no férem causa comuna amb els països dependents i subdesenvolupats, tot i que alguns eren menys pobres que nosaltres, com Argentina que ens va proveir de carn i cigrons en els freds anys quaranta. No ens acostàvem,

donant i cercant solidaritat, a les nostres antigues colònies i a les excolònies dels altres, perquè ens crèiem de millor casa i posició. També és veritat que molts d'aquells països subdesenvolupats havien començat llur vida independent amb ideals de democràcia i llibertat i no ens volien com a companys en la lluita contra l'explotació i la dependència internacional. No ens importava; l'Espanya dels anys triomfals, tan arrogant i fanàtica com subdesenvolupada i pobra, continuava somniant un 'imperi' que l'hauria de portar cap a Déu.

Franco tingué, no obstant, dos o tres gests d'oposició a la política global del govern nord-americà: negocià durament les bases d'Espanya, no trencà relacions amb Fidel Castro, desafiant les consignes que circularen aleshores pel món occidental, ni reconegué l'estat d'Israel.

Per raons d'Occident, i de la mà d'Eisenhower, el món occidental i ric ens admeté en família, com s'admet en una festa a un parent pobre però útil. Entràrem en les Nacions Unides pels nord-americans; i els nord-americans enviaren Espanya al Banc Mundial, perquè poséssim al dia el nostre sistema de transports, i al Fons Monetari Internacional, perquè portéssim a terme la devaluació de 1959 i engeguéssim, el pla d'estabilització d'Ullastres. Tol això ens deixà junyits al carro dels nord-americans i així poguérem disfrutar de la prosperitat dels anys seixanta, com corresponia a països que s'obrien al capital financer i a les multinacionals. En resum, fa tot just 10 anys érem ideològicament i intencionalment en el bàndol dels opressors. Ens sentíem part integrant de la Civilització Occidental, del Nord, del món capitalista avançat i de tots els sinònims que s'utilitzen per a això mateix.

2.- Tesi central d'aquest treball

A pesar d'aquesta identificació ideològica, no estàvem de fet integrats en les institucions econòmiques, polítiques i militars que constitueixen avui dia l'aparell d'explotació del Tercer Món. I aquí ve la tesi central de la meua conferència. Ara, quan estem integrant-nos en la CEE, i restant a l'OTAN, si Déu no hi posa remei; quan estem trencant el nostre aïllament secular, ara precisament, i per ironia del destí, estem creant a Espanya les condicions objectives (les subjectives ja hi eren abans) per convertir-nos en civilitzats i conscients explotadors dels països subdesenvolupats. Probablement no tenim alternativa a la plena integració en les institucions econòmiques i guerres de l'Europa Occidental –si més no, amb la classe política que tenim– ni a la tremenda infiltració de les multinacionals en els centres de decisió “nacionals” i a les pressions dels nostres aliats europeus, dels quals depenem per a menjar. Però hem de veure clarament en què ens integrem. No vull parlar aquí de l'OTAN, perquè distreuria l'atenció dels lectors d'altres mecanismes d'explotació internacional dels quals vull parlar avui. Em temo molt que la integració a Europa, i per mitjà d'ella a la Comunitat Atlàntica, encara que tingui els avantatges de consolidar la democràcia liberal que regna en aquest espai, tindrà entre altres inconvenients el d'augmentar la nostra capacitat d'explotar el Tercer Món, si no prenem mesures expressos per a contrarestar una tendència que sembla completament objectiva. La meua exposició es pot resumir en les següents tesis:

1. L'entrada a la CEE ens obliga a adoptar l'ambigua política econòmica que aquesta manté vers els països subdesenvolupats.
2. Espanya, en integrar-se a Europa, tendirà a allunyar-se més encara dels països llatinoamericans.
3. La integració d'Espanya en les estructures armamentistes d'Europa, via OTAN, ens convertirà en un dels principals subministradors d'armes al Tercer Món.

4. La firma del COCOM (2) ens limita la capacitat d'exportar tecnologia al Tercer Món (Cuba, Nicaragua ...) i de contribuir a llur industrialització.
5. La integració en el pla EUREM, (igual que la integració a FOTAN, per suposat), porta al nostre sòl el poder del complex industrial-militar dels Estats Units.
6. Espanya, que forma part del Club de París per a renegociar el deute extern dels països subdesenvolupats, adopta en aquesta qüestió la posició dels països creditors.

3.- Espanya i el Tercer Món en entrar a la CEE

Espanya no ha estat mai especialment generosa amb el Tercer Món. En part per incapacitat, en part per falta de consciència solidària de la població i dels governs. El 1984 l'Assistència Oficial al Desenvolupament fou de 23.456 milions de pessetes, comptant l'assistència tècnica i cultural, l'ajuda alimentària i d'emergència, els préstecs en condicions especials i l'aportació a organismes multilaterals financers i no financers (cal notar que algun dels préstecs concessional són per a finançar compres d'armes). Aquesta quantitat representa el 0,091% del producte Nacional Brut que fou de 25,561 bilions de pessetes. El 1983 l'Ajuda Oficial al Desenvolupament (ACID) d'alguns països europeus era: Noruega 1,1% (del P.1.B.), Holanda 0,91%, Suècia 0,88%, Alemanya 0,48%, França 0,76%, Itàlia 0,24%. La mitjana d'ajuda pels països de la OECD, sense Espanya, és de 0,51%, lluny encara del 0,7% que fou proposat en el seu dia com a meta de l'ajuda al desenvolupament. Els números il·lustren adequadament la nostra falta de generositat amb el Tercer Món (3).

Aquesta falta de generositat es complica amb les limitacions estructurals que la pertinença a la CEE imposarà a Espanya. La CEE té una política ambigua amb el Tercer Món, perquè discrimina en el seu tracte les excolònies franceses i angleses de tots els altres països, especialment dels d'Amèrica Llatina.

Els tractats de Lomé han donat, almenys sobre el paper, avantatges comercials a molts països d'Àsia, Àfrica i el Carib. No obstant, aquestes concessions no suposen una gran ajuda als més pobres dels signataris, perquè estan mancats de les condicions econòmiques per a aprofitar les preferències comercials que estableix el Tractat. Però a més, els Tractats de Lomé no han impedit que la Política Agrícola Comuna de la CEE alteri els termes reals d'intercanvi de certs productes (sucre, blat, carn, mantega, per exemple) ni tampoc han fet més fàcil, als països signataris de Lomé, l'accés als mercats de tercers països.

D'altra part els països exclosos de la Convenció de Lomé, com ho són els llatinoamericans, han sofert durament la competència de les exportacions, subvencionades amplament, dels productes agropecuaris europeus. El cas del sucre és il·lustratiu: el 1983 França i Alemanya produïren juntes 6.420 tones de sucre, mentre Cuba en produïa 7.250; la qual cosa mostra la gran potència sucra de la CEE. De fet el 1982 els principals exportadors de sucre (després de Cuba que n'exportà gairebé tota la seva producció) foren França amb 3.004 milions de tones; en 6é. lloc R.F. d'Alemanya amb 1.300 milions de tones; 10é, Bèlgica-Luxemburg, que n'exportaren gairebé tant com la República Dominicana. Aquestes dades mostren com ha canviat el patró de la producció i comerç internacionals del sucre, la qual cosa potser explica perquè el sucre es cotitza a 4 centès de dòlar la lliura en el mercat lliure. El preu d'importació que serveix per a fixar el preu intern de producció en la CEE era a últims de 1984 de 16,04 centès de dòlar per lliura, mentre en el mercat lliure era de 5,02 centès. La diferència representa el marge de protecció que té el productor

comunitari. Amb aquesta política de preus un dels principals productes d'exportació dels països subdesenvolupats es fa invendible en la CEE.

Espanya haurà d'acceptar la Convenció de Lomé, que discrimina els països llatinoamericans, amb la qual cosa es quedarà una mica esquarterat el pont que Espanya pretén ésser entre la CEE i Amèrica Llatina. Espanya va tractar dèbilment que fos fet amb Amèrica Llatina algun tracte especial, en vista dels compromisos històrics que deia que tenia amb Amèrica Llatina. La CEE ho refusà i Espanya no insistí. Tanmateix els llatinoamericans esperen que Espanya faci una nova temptativa i sigui un factor més (no esperen que Espanya els tregui les castanyes del foc, que ja saben treure-les sols) que ajudi a reduir la discriminació de fet que la Convenció de Lomé suposa per a ells. Però d'altra part, Espanya que no ha concedit cap preferència aranzelària als països d'Amèrica Llatina haurà d'aplicar automàticament el Sistema Generalitat de Preferències i els tractats bilaterals amb el Pacte Andí, Brasil i Uruguai, la qual cosa resultarà positiva per a alguns països.

4.- Venda d'armamentisme

La integració d'Espanya en la indústria armamentista europea, accelerarà el creixement que ha tingut el subministrament d'armes espanyoles al Tercer Món en els últims temps.

El 1982 Espanya subministrarà armes als següents països: (4)

Argentina: 5 patrullers, classe Halcon.

Xile: 62 avions jets d'entrenament C-101; després dels 12 primers els restants eren per a Xile.

Colòmbia: avions de transport C-212-200; s'estaven negociant.

Congo: 3 patrullers classe Piraña.

Egipte: (un excel·lent client): 4 helicòpters S-61R, 2 submarins classe Agosta i opció per a 2 més, 600 vehicles de combat per a infanteria BMR-600 i opció de 300 més, 6 torpediners ràpids classe Cormoran, 2 fragates classe F-30 i dues opcions més.

Gabó: 2 llanxes de desembarcament per a tancs.

Iraq: (en guerra amb Iran): ordre d'un nombre desconegut de vehicles de combat BMR-600, en ordre també avions C-101, 20 avions de transport C-212-200.

Malàisia: 4 C-212 Aviocar.

Mauritània: 2 patrullers classe Barceló.

Mèxic: 2 fragates classe F-30 en negociació, 6 patrullers classe Halcon.

Marroc: 4 torpediners classe Comoran armades amb Exocet AhAhM, 1 fragata classe Descuberta (F-30).

Panamà: 3 avions de transport C-212-200.

Aràbia Saudita: 40 avions C-212 Aviocar, de la línia de producció d'Indonèsia.

Senegal: 2 patrullers guarda costa.

Tailàndia: 1 fragata classe F-30.

Emirats Àrabs Units: 4 avions de transport C-212-200.

Uruguai: 5 avions de transport.

Zimbabwe: 6 avions de transport C-212-200.

Indonèsia, a més, produeix conjuntament amb Espanya l'Aviocar.

Aquesta llista és molt incompleta perquè no inclou armes petites, tancs lleugers, canons de campanya i altre equipament, que Espanya exporta a mercats menys controlats.

L'exportació d'armes no seria una activitat explotadora en ella mateixa, encara que sigui èticament fosca, si no fos perquè les armes en el Tercer Món s'usen quasi necessàriament en conflictes entre països, o entre governs i ciutadans, que impliquen un mal ús dels recursos i una malversació de riquesa, i perquè generalment s'apliquen per a contenir les demandes de les majories populars. No dubto que si es declarés una moratòria en el subministrament d'armaments a Iraq i Iran, la guerra acabaria aviat. Però quin negoci perdrien els exportadors!

La participació d'Espanya en projectes europeus d'armaments, com l'avió europeu de combat, i aventures semblants, garanteixen que a Espanya la indústria d'armaments vagi a més. Fins i tot la Telefònica es dedicarà als armaments "para aprovecharse de ser miembros de la OTAN", com acabo de llegir en la premsa nord-americana, concretament a Comunicaciones militares, segons declarava a periodistes estrangeres Luís Solana, que sens dubte està convençut que Espanya no sortirà de l'OTAN.

5. Tecnologia de doble ús

L'entrada d'Espanya en el COCOM, per la qual es compromet a no reexportar tecnologia de doble ús, civil i militar, a països comunistes o amics dels comunistes, ens ha posat a mercè dels Estats Units en el comerç de tecnologia amb el Tercer Món. Es pot apel·lar al COCOM per a obligar-nos a participar en blocs tecnològics contra països com Nicaragua, Iugoslàvia, Índia, Indonèsia, o els que vulgui Washington, que tinguin relacions obertes amb els països comunistes. Fa dos anys, usant el COCOM, els Estats Units volgueren impedir la construcció del gasoducte de Sibèria a Centre Europa, per part d'un consorci europeu dirigit per empreses alemanyes. Els europeus no cediren però el precedent ja existeix. Allí consideraven que les bombes d'impulsió del gas era "tecnologia reservada".

El projecte EUREKA (la versió europea de la innecessària i summament desestabilitzadora "guerra de les galàxies", en la qual s'ha ficat Espanya amb un idíl·lic amor a la investigació científica, que sembla haver descobert fa poc), és un altre mecanisme explotador. Tots heu sentit parlar sens dubte del "complex-industrial-militar", nom que donà el president Eisenhower al maridatge dels interessos del Pentàgon amb els de la gran indústria monopolista dels Estats Units, per a advertir dels seus perniciosos efectes sobre la política i el "way of life" de Nord-Amèrica, en crear una ciència tan avançada com inútil i en militaritzar la vida americana. Doncs bé, aquest complex industrial-militar ha vingut a Europa, tot oferint contractes d'investigació, oferint ara 2.500 milions de dòlars (400.000 milions de pessetes) a fi d'atraure talents, equips, temps i recursos en la recerca d'un "paraigua nuclear" que aspira, a més de mantenir la superioritat nord-americana, a la continuació "In eternum" de la demanda de béns de defensa: els productes que ofereix la gran indústria de l'armament, de l'aviació, de l'electrònica, de la química, de la ceràmica tenaç i de la biogenètica... La terra està saturada de míssils i la seva demanda a punt d'esgotar-se. S'ha de crear una nova demanda de productes bèl·lics i a això ve, des del punt de vista econòmic, la guerra de les galàxies.

Nosaltres estem entrant en aquest joc irracional, encara que tradicional i profitós per a les empreses que se'n beneficien, amb el pretext de no perdre el tren de la tecnologia que ja hem perdut altres vegades. Eureka és un projecte que tard o d'hora confluirà amb el projecte

d'investigació nord-americà, quan resulti evident que Europa, mentre continuï essent l'Europa de les nacions, no tindrà els recursos necessaris, ni per a assajar els primers enginys a l'espai, ni molt menys per a estendre un mantell protector sobre tot el continent. Mentrestant es gastaran recursos i talents en una empresa incalculable, de la qual els beneficis socials, o sigui civils, es podrien haver descobert amb menys cost si la investigació s'hagués dedicat directament a trobar-los. Amb Eureka es reforça la carrera d'armaments, que tants recursos aparta de la solució dels grans problemes de la humanitat. Participar activament en la carrera d'armaments, sí que serà una activitat nova de l'Espanya modernitzada, una activitat que abans estava reservada als grans.

6.- El Deute d'Amèrica Llatina

Finalment, el deute. Al meu retorn aquest estiu de la Trobada de La Havana sobre el Deute Extern d'Amèrica Llatina i El Carib, em sorprengué de veure la mala acollida que havia tingut la iniciativa de Fidel Castro, que no feia altra cosa que cridar allò que milions de llatinoamericans diuen en els cafès, les cattedres, les fàbriques, els púlpits i els carrers. Em vaig adonar que som un país de creditors, que a nosaltres també ens deuen diners els llatinoamericans, que els nostres grans bancs són membres del Club de París, l'encarregat de negociar el deute impagable, i que, per tant, veiem el problema des de l'òptica i amb l'interès del qui reclama els seus diners.

D'altra part Espanya deu 39.400 milions de dòlars, gairebé el doble que el Perú, però el nostre crèdit és bo, la càrrega relativa és tolerable i anem pagant amb gran religiositat; això ens ha fet augmentar el crèdit entre els bancs internacionals que ens han promocionat a primera divisió de pagadors i que ja no veurien bé que ens alineéssim amb els de tercera.

D'altra part, essent com som alumnes distingits del Fons Monetari Internacional, cada nou informe del qual ens suposa un certificat de bona conducta monetària i fiscal, hem pres la defensa del FMI en les relacions internacionals com a cosa nostra, perquè seria terrible que el Fons estigués equivocat en allò que ens dicta i en allò que l'obeïm. La posició internacional d'Espanya en la dissimulada confrontació entre creditors i deutors, està clarament amb els creditors, i les declaracions oficials de simpatia que es fan als Alfonsín, Alan García, De la Madrid, etc..., són pura retòrica que sempre tenim presta en la vella gran arca de la Hispanitat del règim anterior.

No sé el que explota Europa i la Comunitat Atlàntica al Tercer Món, allò que sí que sé és que la nostra integració en les seves institucions ens donarà una capacitat d'explotar-lo que abans no teníem. Hem de denunciar-ho a temps per tal de no usar despietadament d'aquesta capacitat.

NOTES

- (1) Public Law 470. Llei que faculta el President dels EE.UU. a donar excedents d'aliments a països pobres.
- (2) Acord pel qual els països firmants (els de la OTAN, pràcticament) es comprometeren a no reexportar tecnologia de doble ús (civil i militar).
- (3) La informació està recollida del Butlletí Informatiu de Información Comercial Española, Ministeri d'Economia, 6 d'octubre de 1985 i World Development Report 1984, Banc Mundial.
- (4) SIPRI (Stockholm International Peace Research Institute) "World Armaments and Disarmament", Yearbook 1983.

© *Cristianisme i Justícia*, Roger de Llúria 13, 08010 Barcelona
T: 93 317 23 38; correu-e: espinal@redestb.es; <http://www.fespinal.com>
Abril 1986